

Hedehedede bagubagunana

Teina buka ta ta katai ede “Yaubada yona talam hauhauna bukana”. Unai gonowana mauli nige kana siga kabahaina kedana ku lobai. Yo hinage Yaubada yona paisowa tanoubu ta unai yo kana kao saesaena mamohoina kabo ku nuwatu-lobai. Iya ye saekalili, iya tanoubu ta yo galewa ne tauhetubudi yo kita tamowai hinage taugin-aulida. Iya ye a'a yo ye didigakalili, yo yona kabikabi yo yona hekasa maudoidi se dudulaikalili. Yaubada ye henuwakalili taba maiyada ta miyamiya. Iyamo tamowai bagubagunadi Yaubada se sigisuwalaei, iya ede se kawayagala na ba'aya se ginauli. Debanaena ede Yesu ye do-bima tanoubu ta unai. Iya Yaubada Natuna. Yoda ba'aya kabahededegilidi ye ginauli. Huyana sataulo unai ye boita meta yoda ba'aya maisana ye hemaisa, yo diyabolo yona gigibwali unai ye yailihaida. Bena iya ta sunumaei, meta kabo mauli nige kana siga kita yoda.

Talam Hauhauna bukana huyakulina meta bolimai 48 yo 95 AD luwadiyena. Na nige tamowai yodi nuwatuyena se kuli, na Yaluwa Tabuna ye woyaidi, ye henuwamasalahadi, yo ye hekatadi. Unai ta hedede ede, teina ta Yaubada kalinana. Buka ta taukulina bagubagunadi meta nige tamowai kesega, na se bado, doha ede, Yesu yona hekahekatao haiyona, Mataiyo, Yowane, yo Petelo. Na taukulikuli labui meta Yesu kana kahao mamohoidi, siya ede Yuda yo Yamesi. Yo hekadi ede apostolo Paulo, doketa Luka, yo Petelo

tausaguina Maleko.

Buka ta luwana ne unai yodi kulikuli o buka badodi 27. Buka hasi meta Yesu wasana, siya ede Mataiyo, Maleko, Luka, yo Yowane. Buka hehaligigina meta Apostolo Yodi Paisowa bukana. Na buka gehegehena meta Hemasalahana bukana, iya ede huya gehegehedi ne udiyedi Yaubada yona hineli ne ye hemasalahadi. Na buka hekadiyo ne meta apostolo yodi kulikuli se lau dubu udoi'udoi udiyedi. Yodi nuwatu ede bena ekalesiya bodadi se saguidi yodi sunuma yo yodi miyamiya dudulaidi udiyedi.

Huyana Talam Hauhauna bukadi wa se kulidi meta nimadiyena se kulidi. Na yodi pepwa meta lohalohadi na se nokudi. Muliyena tamowai se bado yodi kulikuli wa se kulihekawadi pepwa hekadiyo udiyedi. Bukadiyao ne ta kataidi “nimakulikuli pepwadi” yo “kulikuli beyabeyadi”. Yoda huyaena tausonoga nimakulikuli pepwadi tausani hisa se lobaidiko. Pepwa hekadiyo udiyedi ede buka kesega maoudooina, na hekadiyo lausoiso hisahisadi mo. Taukulihekawa hekadiyo yodi kulihekawa unai kulikuli gagilidi se kosobuidi. Bwagana Apostolo yodi kulikuli pepwadi bagubagunadi wa se taukwadaleleko, iyamo tausonoga kulikuli mauidi se hekaigonogonowaidi na se lobai kaiteya kulikuli se dudulai. Na ena tausonoga yodi lobai ne udoi'udoi yo nige se masalahakalili, kabo pepwa gunina ne unai ka kulihemasalaha, doha Mataiyo 6:13 yo 8:28 udiyedi.

Buka Tabuna kulibuina kalina Saliba unai

Bolimai 1891 mesinale Dimdim se lage Kwato bwanabwanaluwana unai, siya ede Charles Abel ma mwanena yo natudi. Na Saliba bwanabwanaluwana unai hinage se paisowa na tamowai se nuwabui. Mesinale kalina Suau se hepaisowa na Riba Harihariuna hinage se kulibui. Bolimai 1962 unai kabo buka wa bagubagunadi se gin-aulidi, Charles Abel natuna yona kitahetete unai. Na mulinawai kabo Saliba tamowaidiyao se bado Riba Harihariuna se hepaisowa.

Bolimai 1993 unai Saliba bwanabwanaluwana unai dubu tautolobagunaedi se hineli bena ta bom kalinadaena Talam Hauhauna bukana se kuli. Ede leta se kulilaei SIL (*Summer Institute of Linguistics*) udiyedi bena tausaguidi se hetamalidima. Bolimai 1996 unai SIL taupaisowaina se lagema na se hetubu kalina Saliba se kaipatei. Ye lau ee, kabo SIL taupaisowaina yo Saliba tamowaidi hekadi kulibui paisowana se hetubu bolimai 1998 unai. Bolimai 2001 unai kabo tamowai haiyona se sikulu *National Translators Course* unai. Na kabo boda haiyona se hetubudi na udiyedi ka paisowa kulibui wa unai, siya ede United, Kwato maiyadi SDA, yo Ketiliki. Na bolimai se lohakalili, ede taukulibui hekadi se boita, hekadi se pesa, na gehegehena ta unai taukulibui bodadi labui mo kulibui paisowana wa se laei se hegehe.

Ka gwauyalalakili meta buka ta iya ede nimadaena! Yaubada ka lautokiyei yona kabnamwa, yona sagu, yona kitahetete, yona hesonoga, yo yona hebayao maudoina hesabana!

Kulibui nuwanuwatuna

Yaubada hekasisina yo gadosisina debanaena ede ka henuwakalili taba yoma kulibui maudoidi se dudulai yo kalina Saliba heguhegulina unai. Yo hinage ka henuwa taba tauhasili gonowana se hasililobai. Debanaena ede bolimai se loha na ka kaikaipate buka ta ka bui kita Saliba kalinadaena.

Paisowa wa ye pilipili, matawuwuna ede buka ta taukulidi bagubagunadi, siya se kulidi kalina Giliki unai. Yo ginauli sahasahadi se kulidi wa meta beyabeyana se tubu Isalaela yo teha hekadi udiyedi. Tenem huyana ne unai tamowai yodi mauli nige doha kita, yodi koya yo kadi paisowa udoi, yo laulau se kitahesaedi wa meta nige doha kita, yo yodi taba'ohu kabikabidi udoi. Debanaena bolimai se loha na ka kaipate buka ta ka bui kita Saliba kalinadaena.

Hedehedede pilipilidi hededehemasalahadi

Beyabeyana, huyana Talam Hauhauna bukana ta taukulina bagubagunadi se kulikuli meta nige kita se nuwatuida, na siya yodi huyaena tamowaidi mo se nuwatuidi. Unai nige ginauli maudoidi se hededehemasalahanamwanamwaedi na ta nuwatulobaidi. Ede yodi hedehedede hekadi yo ginauli hekadi yo kabikabi hekadi nige kabidi ta kata, yo yodi heyahayasoni hekadi nige se masalaha kalidaena.

Unai heyahayasoni ena nige se masalaha kabo lausoi udiyedi heyahayasoni ne nuwanuwatuna ka kuli, na pepwa guninaena kabo heyahayasoni hedehededena ka kuli.

Hinage ginauli yo kabikabi yo tamowai hekadi ka kulihemasalahadi pepwa guninaena yo buka ta tupwana gehegehena ne unai, hesana ede,

“Buka Tabuna hedehedena lakilakidi hedede-hemasalahadi”. Hedehedede ka kulihemasalahadi wa hekihekinoidi ede teina: [ ], doha, Keliso yo Taukiuli henuwaisinina.

Basileiya yo magai tautaudi (Dimdimyena ta wane, *map*) hinage ka kulidi buka ta unai, udiyedi kabo magai yo teha ku lobaidi.

Lausoisoi hekadiyo udiyedi hedehedede haga-hagadi ka kulidi na hekihekinoidi ede teina: [ ]. Yoma nuwatu ede taba kowa tauhasihisili bena ka saguigo na lausoisoi ne se masalaha kalimwai. Doha ede, Mataiyo, Maleko, Luka, Yowane, yo Apostolo Yodi Paisowa bukadi udiyedi meta tamowai yodi hedehedede se kulidi. Na hedehedede hekadi se lohakalili na madai tauhasihisili nuwana ye luluhi tauhedehedede ne kaiteya. Unai kabo tauhedehedede hedede-hemasalahana ka kuli'uyoi, doha Mataiyo 6:14 yo 11:27 yo 12:43 udiyedi. Na hinage, lausoisoi hekadiyo udiyedi meta kabanuwamasalaha hedehedede udiyedi ka kulitubeidi. Unai kabo lausoisoi ne kaniyona ye masalaha na taba nige ta nuwapwanopwano. Doha Mataiyo 6:15 yo 12:5 yo Luka 17:33 udiyedi.

Lauhasili kabalobaidi kulikulidi idohagi ta hasilidi

Teina buka ta tupwana hinage ta kataidi “buka”, siya ede Mataiyo yo Maleko yo ye lau ee Hemasalahana bukana. Hesadi yo yodi kabalobaidi pepwadi numeladi meta buka ta kabahetubuna ne unai ku lobaidi.

Buka kesega luwana ne unai meta peina. Peina meta numela ta tole: 1, 2, 3, yo ye lau.

Peina kesega hinage se hineli'uyoi ede lausoisoi, meta hinage numela se tole. Peina yo lausoisoi

duwaduwalidiyena *colon* “:” ta kuli. Peina yo lausoiso numeladi meta nige kulikuli bagubagunadi udiyedi se kulidi, na bolimai 1272 unai peina se hekasadi na bolimai 1551 unai lausoiso se hekasadi, ede se kulidi buka unai.

Buka yo peina yo lausoisoina ne kulikulidi doha teina:

Mataiyo 1 :1 ta hasili ede, Mataiyo peina bagubagunana (o, peina one), lausoisoina one. *Colon* “:” kaniyona ede “lausoisoina”.

Loma 2:1-3 ta hasili ede “Loma peina helabuina (o, peina two), lausoisoina one *ye lau* three”. *Dash* “-” kaniyona ede “*ye lau*”.

Loma 5:1,5 ta hasili ede “Loma peina five, lausoisoina one *yo* five”. *Comma* “,” ne kaniyona ede “*yo*”.

Loma 5:1 –8:39 ta hasili ede “Loma peina five, lausoisoina one, *ye lau peina* eight, lausoisoina 39”. *Dash* lohalohana ne “—” kaniyona ede “*ye lau peina*”.

Kulikuli kao udoi'udo hekihekinoidi

Hasihisili unai kabakaiyawasi hekihekinoina

Ta hasili meta nige kulikuli maudoina ta hasilikeseagai, na bena ta kaikaiyawasi na yawasida ta hai. Hekihekinoidi ede “.” (*fullstop*), iya ede kabakaiyawasi lohalohana, yo “,” (*comma*), iya ede kabakaiyawasi kubwakubwana. Na ena henamai, kabo nige fullstop, na “?” (*question mark*). Na ena yoga, kabo “!” (*exclamation mark*). Henamai yo yoga bena hinage ta hasilnamwanamwaedi.

Kulikuli ne hinage ta hinelidi tupwadiyao udiyedi, Dimdimyena hesadi ede *paragraph*.

Na haedi tupwa kesega ye gehe meta bena ta kaiyawasi musamusana.

Hededehe-masalaha pepwa guninaena

Ena lausoiso hesau unai na kipwala gagilidi labui ku lobaidi doha teina, **, meta hededehe-masalahana ede pepwa gunina ne unai.

Hedehedemasalaha hekadiyo udiyedi nige lausoiso hedehedena maudoina ka kataidi, na duwaduwalina ne unai hedehedede hekadi ka kulikamposidi. Kabo hekihekino meta "...", doha Mataiyo 18:6 hededehe-masalahana unai. Yoda hasihasilina ne unai hekihekinoi "... " ta hasilikamposidi.

18:6 Tamowai ... dobidobidi: Kalina Giliki unai hedehedede ta kaniyona labui: ...

Tamowai yodi hedehedede hekihekinoi

Tamowai yodi hedehedede kabahetubudi udiyedi " o ' (*double or single opening quotation mark*) ku lobai, na yodi kabagehe ne unai kabo ' o " (*single or double closing quotation mark*). Doha Mataiyo 4:4 unai:

Na Yesu ye wane, "Yaubada kalinana unai ta hasili ye wane,

'Tamowai nige pwalawa mo unai ye mau-mauli, na Yaubada yona hedehedede maudoidi udiyedi hinage ye mau-mauli. ' " (*Dutelonomi 8:3*)

Huyana tamowai hesau yona hedehedede ta hasili ye gehe, kabo bena hinage musamusana ta kaiyawasi. Kabo taulapulapui ne se lapulobai meta teina ta tamowai ne yona hedehedede wa kana siga ede.

Kulikuli gonogonowadi kabalobaidi

Mataiyo, Maleko, Luka, yo Yowane Yesu yona mauli wasana se kuli. Unai kulikuli hekadiyo gonogonowadi. Ena doha tenem, kabo kulikuli lakilakidi kewa ne udiyedi gunidiyena ka kulihe-masalahadi, doha Mataiyo 4:12 kewanaena:

*Yesu ye hetubu ye lauguguya
(Maleko 1:14-15; Luka 4:14-15)*

Buka kabalobaidi lausoiso udiyedi

Buka hekadiyo udiyedi meta Talam Bagubagunana Bukana unai lausoiso hekadi se kataidi. Ena doha tenem, meta hedehedede se katai ne mulinaena kabo kabalobaina bukana ka kuli, doha teina:

**Yaubada wasana: Buka Hauhauna tupwana
The Message about God: The New Testament in the
Saliba language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Saliba long Niugini**

copyright © 2007, 2013, 2017, 2021 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Saliba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2024-01-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2024

a38b418f-b400-5c73-b231-ea8af9b0924a